27/09/2023

Ο Άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός για τον Παράδεισο

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

Αγίου Ιωάννου Δαμασκηνού
Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως

Απόδοση στην νέα ελληνική
Αρχιμανδρίτης Δωρόθεος Πάπαρης (νυν Μητροπολίτης Δράμας)

Επειδή επρόκειτο ο Θεός να πλάσει τον άνθρωπο από ορατή και αόρατη φύση, σύμφωνα με τη δική του εικόνα και ομοιότητα, σαν κάποιο βασιλιά και άρχοντα όλης της γης και των αγαθών της, γι’ αυτό το λόγο προετοιμάζει γι’ αυτόν κάτι σαν παλάτι, μέσα στο οποίο αν κατοικεί θα έχει μακάρια και τρισευτυχισμένη ζωή. Αυτός ο τόπος είναι ο θείος παράδεισος, τον οποίο ο Θεός έχει φυτέψει με τα χέρια του, ταμείο κάθε χαράς και ευχαριστήσεως.

Διότι η λέξη Εδέμ σημαίνει απόλαυση.

Ήταν βέβαια στην ανατολή και βρισκόταν πιο ψηλά απ’ όλη τη γη, αλλά είχε εύκρατο κλίμα και ακτινοβολούσε από λεπτό και πολύ καθαρό αέρα· ήταν

κατάφυτος από αειθαλή φυτά, γεμάτος από ευωδία και φως, ο οποίος ξεπερνά στη φαντασία κάθε εποχή του έτους και ομορφιά· είναι πράγματι θείος τόπος και άξια κατοικία του ανθρώπου που πλάσθηκε κατ' εικόνα Θεού, μέσα στον οποίο δεν σύχναζε κανένα από τα άλογα ζώα, αλλά μόνον ο άνθρωπος, το πλαστούργημα του Θεού.

Και στο μέσον του Παραδείσου ο Θεός φύτευσε το δένδρο της ζωής και το δένδρο της γνώσεως. Το δένδρο της γνώσεως δόθηκε ως αφορμή, δοκιμασία και άσκηση της υπακοής και παρακοής του ανθρώπου. Γι' αυτό και πήρε το όνομα «ξύλο της γνώσεως του καλού και του κακού»· διότι έδινε σε όσους το δοκίμαζαν τη δύναμη να γνωρίσουν τη φύση τους· αυτό όμως ήταν καλό για τους τέλειους, αλλά κακό για τους ατελείς και τους επιρρεπείς στις επιθυμίες· ακριβώς όπως η ξηρά τροφή κάνει κακό στα βρέφη που τρέφονται ακόμη με γάλα. Διότι ο Θεός που μας έπλασε δεν ήθελε να μεριμνάμε και ν' ασχολούμαστε με πολλά, ούτε ακόμη να φροντίζουμε και να προνοούμε για τη δική μας τη ζωή.

Εδώ όμως την έπαθε ο Αδάμ· διότι, μόλις γεύθηκε τον καρπό του δένδρου, αισθάνθηκε τη γύμνια του και φρόντισε να βάλει ένδυμα· πήρε δηλαδή φύλλα συκιάς και ντύθηκε. Ενώ, πριν από τη γεύση, και οι δύο, ο Αδάμ και η Εύα, ήταν γυμνοί, αλλά δεν ντρέπονταν. Διότι, τόσο πολύ ο Θεός ήθελε να είμαστε απαθείς (διότι η γυμνότητα είναι χαρακτηριστικό της τέλειας απάθειας).

Ήθελε ακόμη να είμαστε αμέριμνοι, έχοντας ένας έργο, το αγγελικό, να δοξολογούμε δηλαδή ακατάπαυστα τον Πλάστη μας, να εντρυφούμε στη δική του θεωρία και να εμπιστευόμαστε σ' Αυτόν τη φροντίδα του εαυτού μας.

Αυτό μας το είπε και με τον προφήτη Δαβίδ, με τα εξής λόγια: « Άφησε τη μέριμνά σου στον Κύριο και Αυτός θα σε αναθρέψει». Αλλά και στα ιερά Ευαγγέλια δίδασκε τους μαθητές του με τα ακόλουθα λόγια: «Μη φροντίσετε για την ψυχή σας τι θα φάει, και για το σώμα τί θα φορέσει».

Και συνεχίζει:
«Ζητάτε τη Βασιλεία του Θεού και τη δικαίωση που Αυτός προσφέρει, και τα υπόλοιπα θα έλθουν στη ζωή σας». Και προς τη Μάρθα λέει: «Μάρθα, Μάρθα, μεριμνάς και ασχολείσαι με πολλά, αλλά ένα είναι αναγκαίο· η Μαρία έκανε την καλή επιλογή, την οποία δε θα τη χάσει ποτέ».

Ως επιλογή της εννοούσε βέβαια ότι καθόταν στα πόδια του και άκουγε τα λόγια του.

Το δένδρο όμως της ζωής ήταν δένδρο που είχε ζωοπάροχη ενέργεια και ήταν φαγώσιμο μόνον απ' αυτούς που ήταν άξιοι της ζωής και δεν υπόκειντα στο

θάνατο. Ορισμένοι βέβαια θεωρούσαν αισθητό τον παράδεισο, ενώ άλλοι νοητό. Εγώ όμως έχω τη γνώμη ότι, όπως ο άνθρωπος πλάστηκε και αισθητός και νοητός, έτσι και το ιερώτατο τέμενός του δημιουργήθηκε ταυτόχρονα αισθητό και νοητό και με διπλή όψη.

Διότι, όπως εξιστορήσαμε, κατοικούσε με το σώμα στο θεϊκό και πανέμορφο τόπο, ενώ με την ψυχή ζούσε σε ακόμη ανώτερο και ασύγκριτο και πανέμορφο τόπο, έχοντας ως ένοικο της κατοικίας του το Θεό και ως ένδοξο ένδυμα τον ίδιο το Θεό· ήταν ντυμένος με τη Χάρη του και απολάμβανε το μοναδικό γλυκύτατο καρπό, τη θεωρία του προσώπου του, η οποία τον έτρεφε σαν άλλο άγγελο.

Γι’ αυτό το λόγο, πανάξια πήρε το όνομα «δένδρο της ζωής». Διότι η γλυκύτητα της κοινωνίας με το Θεό μεταδίδει στους μετόχους της ζωή που δεν διακόπτεται από το θάνατο. Ο Θεός αυτό το ονόμασε «κάθε δένδρο» και είπε: «Από κάθε δένδρο που
βρίσκεται στον Παράδεισο θα τρώτε»· διότι ο Ίδιος είναι το παν και με τη
δύναμή του σχημάτισε τα πάντα.

Το δένδρο της γνώσεως του καλού και του κακού είναι η διάκριση της κάθε είδους παρατηρήσεως. Και αυτή είναι η τέλεια γνώση της φύσεως, η οποία είναι βέβαια καλή για τους τέλειους και γι’ αυτούς που ζουν τη θεωρία του Θεού, διότι τους καθιστά γνωστή την παντοδυναμία του Δημιουργού και δεν φοβούνται την πτώση, καθώς με την πάροδο του χρόνου έχουν φθάσει σε κάποιο βαθμό αυτής της θεωρίας· δεν είναι όμως καλή για τους νέους και επιρρεπείς στις επιθυμίες, διότι η φροντίδα για το σώμα τους τραβά την προσοχή και τους αποσπά, καθώς είναι ασταθείς στην παραμονή στο αγαθό και δεν σταθεροποιήθηκαν ακόμη στην αφοσίωση στο μοναδικό καλό.

Θεωρώ, λοιπόν, ότι ο θείος Παράδεισος έχει δύο έννοιες.

Και οι θεοφόροι Πατέρες μας παρέδωσαν την αλήθεια, είτε δίδαξαν τη μία είτε την άλλη έννοια.

Μπορούμε μάλιστα να ερμηνεύσουμε ότι η έκφραση «παν ξύλον» σημαίνει την τέλεια γνώση που προέρχεται από τα δημιουργήματα της θείας δυνάμεως, όπως λέει ο θείος Απόστολος: «Ο αόρατος κόσμος γίνεται αντιληπτός από τα κτιστά δημιουργήματα». Και απ’ όλες τις έννοιες και παρατηρήσεις πιο σπουδαία είναι αυτή που αναφέρεται σε μας, στη δική μας σύσταση, όπως λέει ο προφήτης Δαβίδ: «Από την γνώση του εαυτού μου θαυμάζω τη σοφία σου»· δηλαδή, από την παρατήρηση της φύσεώς μου.

Αυτή όμως η γνώση ήταν επικίνδυνη για τον Αδάμ, που ήταν άπειρος, για τους

λόγους που εκθέσαμε. Ή πρέπει να θεωρήσουμε ως δένδρο της ζωής την πιο βαθιά έννοια για το Θεό που προέρχεται από τα κτιστά, και την αναγωγή μέσω αυτών στον Πλάστη, Δημιουργό και Αίτιο όλων των όντων· και αυτό το ονόμασε «παν ξύλον», εννοώντας δηλαδή την πληρότητα και την ενότητα, που μας παρέχει την μοναδική μετοχή του καλού· και «δένδρο της γνώσεως του καλού και του κακού» ονόμασε την αισθητή και ηδονική βρώση, η οποία φαίνεται γλυκιά, αλλά στην πραγματικότητα οδηγεί αυτόν που την γεύεται στην μετοχή των κακών· διότι λέει ο Θεός: «Από κάθε δένδρο του Παραδείσου μπορείς να φας»· νομίζω είναι σαν να λέει ο Θεός, «με όλα τα κτιστά οδηγήσου σε μένα τον Πλάστη και δοκίμασε τον μοναδικό καρπό, εμένα, την όντως ζωή.

Όλα ας σου προσφέρουν ως καρπό την ζωή, και την κοινωνία μαζί μου να την κάνεις συστατικό της υπάρξεώς σου· διότι έτσι θα γίνεις αθάνατος». «Και δεν θα φάτε από το δένδρο της γνώσεως του καλού και του κακού. Την ημέρα που θα φάτε απ’ αυτό, θα πεθάνετε». Διότι η αισθητή τροφή είναι από τη φύση της αναπλήρωση αυτών που αποβάλλονται και πηγαίνει στον αφεδρώνα και χάνεται· και είναι αδύνατον να μένει άφθαρτος αυτός που καταναλώνει την αισθητή τροφή.

Απόσπασμα από το βιβλίο, Ισαάκ του Σύρου, «Ασκητικά», τόμος Β3, Λόγοι ΙΒ’-ΜΑ’, των εκδόσεων Θεσβίτης. Μετάφραση από τα Συριακά Νέστωρ Καββαδάς.

Πηγή: pemptousia.gr (Επιμέλεια Στέλιος Κούκος)